KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 29.11.2013
COM(2013) 845 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Sprawozdanie podsumowujące z wykonania zadań związanych z monitorowaniem i oceną Programu badawczego Funduszu Badawczego Węgla i Stali

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Sprawozdanie podsumowujące z wykonania zadań związanych z monitorowaniem i oceną Programu badawczego Funduszu Badawczego Węgla i Stali

1. WPROWADZENIE

Fundusz Badawczy Węgla i Stali Komisji Europejskiej, zwany dalej FBWiS, ustanowiono w 2002 r. w celu wspierania konkurencyjności europejskich sektorów węgla i stali w oparciu o spuściznę wygasłego Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali. W ciągu 11 lat działalności FBWiS współfinansowano w jego ramach projekty badawcze, pilotażowe i demonstracyjne, przekazując na ten cel łącznie kwotę w wysokości 600 mln EUR (zwykle 55 mln EUR rocznie) w postaci finansowania przyznanego sektorom przemysłu, szkołom wyższym i ośrodkom badawczym.

Zgodnie z art. 38 podstawy prawnej FBWiS (decyzja Rady 2008/376/WE)[1] Komisja niedawno zakończyła wykonywanie zadań związanych z monitorowaniem programu badawczego i oceną przewidywanych korzyści. Do wykonania tych dwóch zadań powołano komitet ekspertów, w skład którego wchodzili niezależni eksperci.

Celem zadań związanych z monitorowaniem było śledzenie realizacji przedmiotowego programu od 2002 r., obejmujące wszystkie aspekty operacyjne oraz opracowanie zaleceń w zakresie przyszłej poprawy i ewentualnego uproszczenia obowiązujących procedur. Stosowne sprawozdanie opublikowano w formie elektronicznej na stronie internetowej FBWiS[2] w 2013 r., zgodnie z ust. 1 wspomnianego art. 38.

Zadania związane z oceną wykonano po zakończeniu realizacji projektów współfinansowanych przez FBWiS w latach 2003–2010; celem tych zadań było ocenienie ilościowych i jakościowych korzyści dla społeczeństwa i odpowiednich sektorów. Sprawozdanie z oceny wraz z załącznikiem technicznym opublikowano w formie elektronicznej na stronie internetowej FBWiS[2] w 2013 r., zgodnie z ust. 2 wspomnianego art. 38.

Po konsultacji z Komitetem ds. Węgla i Stali (COSCO) uzgodniono, że połączone sprawozdanie z wykonania zadań związanych z monitorowaniem i oceną zostanie opublikowane w formie papierowej oraz elektronicznej. W związku z tym końcowe sprawozdanie połączone zostało opublikowane przez Urząd Publikacji Unii Europejskiej we wrześniu 2013 r. i jest obecnie publicznie dostępne w internecie na platformie EU Bookshop[3].

2. METODYKA

W celu ustalenia administracyjnych i finansowych ram zadań związanych z monitorowaniem i oceną służby Komisji ustanowiły w październiku 2010 r. wewnętrzny Komitet Sterujący pod przewodnictwem Alana Haigha, kierownika działu FBWiS. Zgodnie z art. 38 ust. 3 i art. 39

[1] Dz.U. L 130 z 20.5.2008.

[2] http://cordis.europa.eu/coal-steel-rtd/home_en.html

[3] Monitoring&Assessment Report of the Research Programme for the Research Fund for Coal and Steel. Komisja Europejska, DG ds. Badań Naukowych i Innowacji. © European Union 2013. ISBN 978-92-79-29742-7, URL http://dx.doi.org/10.2777/11062

podstawy prawnej FBWiS oraz po konsultacji w 2010 r. z COSCO w 2011 r. ustanowiono Komitet Ekspertów, w którego skład wchodzili niezależni eksperci zewnętrzni i którego celem było wspieranie Komisji w wykonywaniu wspomnianych zadań. Komitetowi ekspertów przewodniczył prof. dr inż. Carl-Dieter Wuppermann, a pozostałymi członkami byli wysoko wykwalifikowani eksperci wybrani z sektorów węgla i stali, powołani w oparciu o sugestie grup doradczych ds. węgla i stali (CAG i SAG).

Komitet ekspertów określił zakres wymagań i obowiązków związanych z monitorowaniem i oceną oraz ustalił metodykę obejmującą m.in. długi i krótki kwestionariusz oraz cykl wizyt na miejscu z udziałem wysoko wykwalifikowanych sprawozdawców. Na posiedzeniu COSCO w 2011 r. zatwierdzono ten zakres wymagań i obowiązków oraz ogólną proponowaną metodykę.

Z pomocą przewodniczących i pozostałych członków grup technicznych przeanalizowano wszystkie 198 projektów zakończonych w latach 2003–2010, co miało na celu uzyskanie przeglądu najważniejszych osiągnięć. Określono podzbiór 78 projektów, w przypadku których istniały obiecujące możliwości kwantyfikacji korzyści. Spośród tych projektów 46 poddano dogłębnej analizie, w tym przeprowadzono wizyty techniczne i wypełniono długi kwestionariusz (szczegóły tych ocen przedstawiono w załączniku do sprawozdania z oceny). Ponadto na potrzeby kwantyfikacji rzeczywistych i potencjalnych korzyści odpowiednio na poziomie beneficjenta i sektora rozpatrzono podzbiór 23 projektów.

Wstępne wyniki zadań związanych z monitorowaniem i oceną przedstawiono na posiedzeniach COSCO w 2012 i 2013 r. W dniach 19–20 września 2012 r. w Luksemburgu zorganizowano konferencję w celu przedstawienia szerszej publiczności ustaleń zawartych w sprawozdaniu z wykonania zadań związanych z monitorowaniem, a także aby uczcić 10. rocznicę opublikowania pierwszego zaproszenia do składania wniosków w ramach programu badawczego FBWiS.

3. NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA ZWIĄZANE Z MONITOROWANIEM

Głównym zaleceniem, jakie sformułowano w toku wykonywania zadań związanych z monitorowaniem, było utrzymanie ogólnego podejścia przyjętego od czasu utworzenia Funduszu Badawczego Węgla i Stali w 2002 r. i zmienionego w 2008 r. Dokładniej rzecz biorąc, w ramach przedmiotowego programu należy:

- utrzymać program badawczy jako program sektorowy ukierunkowany na przemysł i zachować cele badawcze bez zmian, ponieważ uważa się, że są one bardzo istotne dla europejskiego przemysłu węgla i stali oraz odpowiednie dla przyszłych tendencji w obu tych sektorach;
- zachować najważniejsze bieżące procesy realizacji, takie jak zasady dotyczące podziału budżetu na sektory i odsetka dozwolonych działań (projektów badawczych, pilotażowych i demonstracyjnych oraz środków towarzyszących) oraz zasady uczestnictwa. Należy utrzymać praktykę, zgodnie z którą partnerzy spoza UE mogą brać udział w projektach, ale nie mogą otrzymywać finansowania.

Jednocześnie zasugerowano również wzmocnienie konkretnych aspektów w celu ulepszenia obecnej praktyki w FBWiS. Zalecenia dotyczyły m.in.: ewentualnej większej harmonizacji technicznych dziedzin składowych programu (grupy techniczne), poprawy kryteriów stosowanych do celów oceny złożonych wniosków, szerszego wykorzystania narzędzi

elektronicznych (np. na potrzeby składania i zdalnej oceny wniosków), nasilenia działań upowszechniających zarówno w trakcie trwania projektów, jak i po opracowaniu sprawozdania końcowego, a także promowania projektów pilotażowych i demonstracyjnych. Ogólnie rzecz biorąc, w zaleceniach nie przewidziano żadnej zasadniczej zmiany charakteru i zakresu tego programu badawczego ani ogólnego podejścia stosowanego w jego ramach.

W odpowiedzi na te zalecenia podjęto konkretne działania, w tym:

- pełne wprowadzenie w 2013 r. systemu elektronicznego składania wniosków, umożliwiającego przeprowadzenie zdalnego odczytu i pierwszej oceny przez niezależnych ekspertów zewnętrznych. Wykorzystywany system jest kompatybilny z narzędziami służącymi do elektronicznego składania wniosków w programie ramowym „Horyzont 2020", a zatem zwiększa synergię pomiędzy FBWiS a realizacją tego programu;
- przegląd kryteriów oceny przeprowadzony przy wsparciu ze strony grup doradczych ds. węgla i stali (CAG i SAG). Efektem było przygotowanie lepszego zestawu kryteriów oceny projektów badawczych, pilotażowych i demonstracyjnych, który jest już stosowany na potrzeby oceny w 2013 r.;
- przegląd zakresu i kryteriów oceny w odniesieniu do działania programu związanego ze środkami towarzyszącymi, mający na celu szersze rozpowszechnianie rezultatów projektów i zwiększenie ich oddziaływania. Projekt wniosku uwzględniony jest w porządku obrad nadchodzących posiedzeń grup doradczych;
- projekt wniosku mający na celu ujednolicenie zakresu i rozmiaru niektórych grup technicznych o decydującym znaczeniu jest obecnie przedmiotem dyskusji wśród członków grup doradczych, członków grup technicznych, Europejskiej Platformy Technologicznej Stali (ESTEP) i służb Komisji.

4. NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA ZWIĄZANE Z OCENĄ

W trakcie wykonywania zadań związanych z oceną określono zarówno jakościowe, jak i ilościowe korzyści wynikające ze zrealizowanych projektów współfinansowanych przez FBWiS.

4.1 Korzyści jakościowe

W wynikach ponad 500 kwestionariuszy, na które udzielił odpowiedzi bardzo wysoki odsetek respondentów, wskazano główne korzyści ilościowe dostrzeżone przez zainteresowane strony. Ponadto w celu uzyskania przeglądu najważniejszych osiągnięć eksperci techniczni przeanalizowali wszystkie 198 projektów zrealizowanych w latach 2003–2010.
Po pierwsze określono charakter głównych wyników projektów (wykres 1). Ustalono, że efektem projektów są osiągnięcia pod względem poszerzonej wiedzy oraz – w mniejszym stopniu – zalecenia, nowe procesy i praktyki, modele numeryczne, nowe rozwiązania i produkty oraz urządzenia pomiarowe.

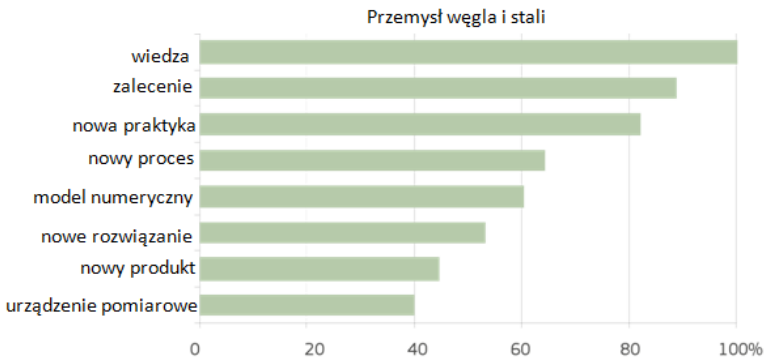

Wykres 1. Charakter wyników projektu w stosunku do odsetka przeanalizowanych projektów.

Następnie korzyści ilościowe płynące z tych wyników określono w sposób określony poniżej:

Korzyści dla beneficjentów i sektorów:

- uzyskana nowa wiedza i możliwości tworzenia sieci kontaktów z ekspertami w sektorach przemysłu i w środowisku akademickim oraz w zakresie kształcenia i szkolenia;
- finansowa stopa zwrotu i inne korzyści gospodarcze, które skutecznie przyczyniają się do stabilności gospodarczej i konkurencyjności przedmiotowego sektora przemysłu;
- opracowanie nowych procesów, nowych rozwiązań i nowych produktów, co świadczy o wpływie FBWiS na rozwój innowacji oraz ich zastosowanie w praktyce przemysłowej. Zalecane są dalsze inwestycje, aby w jeszcze większym stopniu poprawić wykorzystanie rezultatów w sektorach.

Korzyści dla społeczeństwa:

- uważa się, że poza poszerzaniem wiedzy projekty realizowane w ramach FBWiS zdecydowanie zwiększają konkurencyjność Europy poprzez nowe i zrównoważone technologie, produkty i rozwiązania;
- inne korzyści dla społeczeństwa obejmują poprawę stanu zdrowia, bezpieczeństwa i warunków pracy oraz ograniczenie śladu środowiskowego przemysłu węgla i stali.

We wszystkich przypadkach skuteczne rozpowszechnienie rezultatów jest czynnikiem kluczowym dla wykorzystania potencjalnych korzyści i dla pobudzenia rozwoju wiedzy wykraczającego poza same sektory węgla i stali (rozciągającego się na inne sektory przemysłu, konsumentów, MŚP, ośrodki akademickie i badawcze, obywateli itd.).

4.2 Korzyści ilościowe

Ocenę głównych korzyści ilościowych przeprowadzono w odniesieniu do 23 ukończonych projektów lub klastrów projektów, współfinansowanych w ramach FBWiS w kwocie 31 mln EUR i wybranych jako przynoszące beneficjentom najbardziej bezpośrednie i jednoznaczne korzyści finansowe (inne projekty również wykazały korzyści, ale były one trudniejsze do oszacowania). Korzyści finansowe uwzględnione w analizie polegały na zwiększonej wydajności, zdobyciu nowych lub zwiększeniu posiadanych udziałów w rynku oraz na redukcji kosztów; nie uwzględniono dodatkowych kosztów, które musiały ponieść przedsiębiorstwa, aby osiągnąć wspomniane korzyści (pełna analiza kosztów i korzyści wykraczała poza zakres zadań związanych z oceną).

Rzeczywiste korzyści na poziomie zaangażowanych beneficjentów oszacowano na blisko 103 mln EUR rocznie. Kwota ta została w pełni potwierdzona przez partnerów przemysłowych uczestniczących w projektach i wskazuje na to, że przeciętnie w przypadku tych 23 projektów 1 EUR współfinansowania z FBWiS przyniosło korzyści finansowe w wysokości 3,3 EUR rocznie.

W sprawozdaniu opisano również uproszczony model, dzięki któremu możliwe było dokonanie oceny skumulowanych korzyści w rozsądnym przedziale czasowym. Zgodnie z tym modelem i nadal biorąc pod uwagę 23 wybrane projekty jako punkt odniesienia, całkowite skumulowane korzyści dla partnerów projektów oszacowano na kwotę rzędu 400 mln EUR. Chociaż liczba ta stanowi prognozę i nie obejmuje inwestycji, świadczy ona o możliwościach generowania przez projekty dużych korzyści w dłuższej perspektywie czasowej.

W oparciu o ostrożne założenia przyjęte przez komitet ekspertów oszacowano ponadto potencjalną całkowitą kwotę korzyści, które mogłyby zostać wygenerowane, gdyby rezultaty wybranych 23 projektów rozszerzono na wszystkie istotne konteksty przemysłowe w europejskich sektorach węgla i stali. W tym przypadku oszacowano, że całkowite roczne potencjalne korzyści wynosiłyby 684 mln EUR rocznie w różnych obszarach produkcji, co przedstawiono na wykresie 2. W porównaniu z typowym rocznym budżetem FBWiS wynoszącym 55 mln EUR rocznie odpowiada to potencjalnemu efektowi mnożnikowemu w postaci 12,4 EUR korzyści za każde 1 EUR wydane przez FBWiS, co dobrze świadczy o tym programie badawczym jako instrumencie, który jest w stanie dostarczać innowacje i zwiększać konkurencyjność raczej w europejskich sektorach węgla i stali jako całości niż w odniesieniu do indywidualnych beneficjentów.

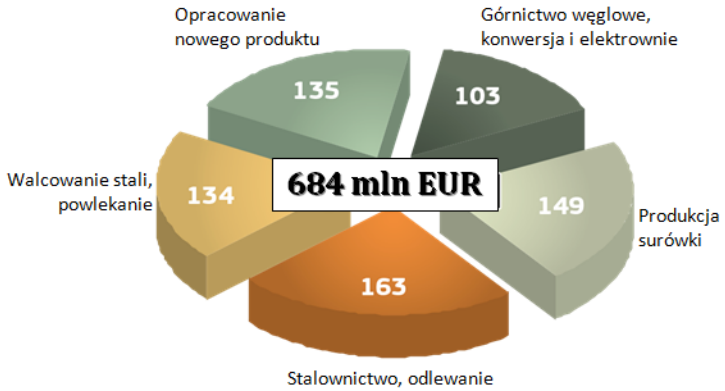

Wykres 2. Potencjalne korzyści w wysokości 684 mln EUR rocznie płynące z puli środków finansowych FBWiS wynoszącej 55 mln EUR rocznie na potrzeby różnych obszarów produkcji w sektorach węgla i stali

Sprawozdania z wykonania zadań związanych z monitorowaniem i oceną Programu badawczego FBWiS wskazują na to, że program ten stanowi wyjątkowy i skuteczny instrument służący wspieraniu konkurencyjności europejskiego przemysłu węgla i stali.

5. WNIOSKI

Główne wyniki można streścić następująco:

- program nie wymaga zasadniczych zmian; należy zachować jego charakter ukierunkowany na sektory przemysłu i główne zasady działania;

- określono korzyści jakościowe dla beneficjentów, dla sektorów węgla i stali oraz dla społeczeństwa – obejmują one przede wszystkim nową wiedzę, nowe procesy i produkty, finansowe stopy zwrotu i lepsze warunki pracy;
- korzyści ilościowe oszacowano szczegółowo w odniesieniu do 23 wybranych projektów, wykazując, że każde 1 EUR wykorzystane jako współfinansowanie z FBWiS przyniosło beneficjentom korzyści finansowe w wysokości 3,3 EUR rocznie;
- prognozy w sektorach węgla i stali wskazywały na ogromne możliwości wykorzystania technicznych i naukowych osiągnięć projektów realizowanych w ramach FBWiS. Zgodnie z wspomnianymi prognozami osiągnięcia te, gdyby były powszechnie stosowane w skali europejskiej, mogłyby przynieść korzyści finansowe rzędu 684 mln EUR rocznie. Biorąc pod uwagę fakt, że typowy roczny budżet FBWiS wynosi około 55 mln EUR, odpowiada to potencjalnemu mnożnikowi równemu 12,4.

Z niniejszej analizy wynika, że Fundusz Badawczy Węgla i Stali wydaje się w pełni zgodny z jego mandatem określonym w art. 2 podstawy prawnej FBWiS w sprawie przyjęcia Programu badawczego FBWiS (decyzja Rady 2008/376/WE), tj. instrument ten „wspiera konkurencyjność wspólnotowych sektorów związanych z przemysłem węgla i stali", dostarczając innowacji, a zatem „uzupełnia działania prowadzone w państwach członkowskich i w ramach realizowanych obecnie programów badawczych Wspólnoty", takich jak 7PR i przyszły program ramowy „Horyzont 2020".